Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Lausunto
21.10.2021

Viite: HE 146/2021 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022
Teema: Turvetuotannon tilannekatsaus sekä tukien kohdentuminen ja vaikuttavuus (PL 32)

Suomessa selvästi suurimman osan energiaturpeesta polttavat päästökauppaan kuuluvat kattilat. EU:n päästökaupan päästöoikeuden hinta on puolestaan moninkertaistunut lyhyen aikavälin sisällä huomattavasti kaikkia aiempia ennusteita nopeammin, mikä on tehnyt energiaturpeesta niin kalliin polttoaineen, että päästökaupan piirissä toimivat sähkön- ja lämmöntuottajat pyrkivät siitä eroon. Tämä on selvästi merkittävin syy energiaturpeen kokonaiskysynnän voimakkaaseen laskuun, mikä tarkoittaa myös oleellisesti huonontuneita liiketoimintamahdollisuuksia turveyrittäjille.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että niin kauan kuin päästöoikeuden hinta pysyy korkealla, energiaturpeen asemaa ei pystytä Suomessa oleellisesti parantamaan – ei edes verohelpotuksilla eikä muuttamalla sen kansallista luokittelua uusiutuvaksi energialähteeksi. Ainoastaan päästöoikeuden hinnan pysyminen alhaalla pitkään voisi muuttaa tilannetta, mikä näyttää kuitenkin erittäin epätodennäköiseltä mm. EU:n kiristyneiden päästötavoitteiden vuoksi. Lisäksi hallitus on päättänyt toteuttaa nk. lattiahintamekanismin, joka kiristää energiaturpeen verotusta, mikäli päästöoikeuden hinta alittaa 21,20 euroa hiilidioksiditonnilta.

Konsulttiyhtiö AFRY:n sekä VTT:n viimeaikaisten arvioiden mukaan turpeen energiakäyttö vähenisi päästökaupan vaikutuksesta jopa noin 70-80 % vuoteen 2030 mennessä verrattuna tasoon ennen päästöoikeuden hinnan moninkertaistumista. Tämä on huomattavasti kovempi vauhti kuin hallitusohjelman tavoite energiakäytön puolittamisesta vuoteen 2035 mennessä, mikä lyhentää turvealan sopeutumisaikaa huomattavasti verrattuna aiempiin näkemyksiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama kansallinen ja laaja-alainen turvetyöryhmä ehdotti loppuraportissaan erilaisia toimia turveyrittäjien taloudellisten tappioiden pienentämiseksi. Työryhmällä ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta pohtia toimien yhteensopivuutta valtiontukisäädösten kanssa.

Pian tämän jälkeen hallitus linjasi kevään 2021 puoliväliriihessä 70 miljoonaa euroa turveyrittäjien tukitoimiin. Turpeen tuotannossa toimivia yrityksiä on Taloustutkimuksen selvityksen mukaan noin 440, joten varattu rahamäärä tarkoittaa laskennallisesti noin 150 000 euroa per yritys.

Noin 5 miljoonaa on varattu neuvonta- ja kehittämispalveluihin mm. uutta liiketoimintaa varten, 1 miljoona erilaisiin turveyrittäjiä tukeviin jatkoselvityksiin (esim. soiden jälkikäyttövaihtoehdoista), 4 miljoonaa lisävaltuutta nykyiselle metsitystuelle ja suorina tukitoimenpiteinä yhteensä noin 60 miljoonaa euroa, josta 30 miljoonaa euroa nk. luopumistukeen ja 30 miljoonaa euroa turvetuotantokoneiden romutus- tai käytöstä-

poistamistukeen. Suurin osa kokonaissummasta sisältyy vuoden 2021 lisätalousarvioihin, mutta vajaa 10 miljoonaa romutustukea varten sekä joitain satoja tuhansia neuvonta- ja kehittämispalveluita varten on sisällytetty vuoden 2022 talousarvioon.

Kaikkien tukitoimien valmistelu on aloitettu, mutta etenkin luopumis- ja romutustukien valmiiksi saamista hidastaa niiden lähtökohtaisesti huono yhteensopivuus EU:n ja kansallisten valtiontukisääntöjen kanssa. Valtiontukisäännöt aiheuttavat laajoja selvittelytarpeita, jotta voidaan varmistua niiden lainmukaisuudesta. Tavoitteena on, että toimet saataisiin voimaan uusina asetuksina ennen vuotta 2022. Riskinä on kuitenkin tarve uudesta laista tai laeista, mikä hidastaisi aikataulua.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että turveyrittäjien liiketoimintaedellytykset ovat huonontuneet niin merkittävästi, että edellä mainitut tukitoimet ovat hyvin perusteltuja oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta. Etenkin luopumis- ja romutustuki (yhteensä noin 60 miljoonaa) ovat tukitoimia, jotka kohdistuvat suoraan turveyrittäjien kärsimien taloudellisien tappioiden pienentämiseen. Suomessa lukumäärällisesti suurin osa turvetuottajista on pienyrittäjiä, joista monella on henkilökohtaista omaisuutta yrityslainojen takeena. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että nimenomaan näiden tappioiden pienentämisen katsotaan edesauttavan siirtymistä uuteen liiketoimintaan tai muunlaiseen työhön.

Tukitoimien valtiontalousvaikutusta voi pitää maltillisena ja lisäksi niin luopumis- kuin romutustuella on tuotantokapasiteettia vähentävä vaikutus, mikä tasapainottaa energiaturvemarkkinoilla vallitsevaa kysynnän ja tarjonnan epäsuhtaa.

Petri Hirvonen
erityisasiantuntija